
VSEBINA

Kratice in okrajšave	7
Uvod	11
Primerjalnopravni pregled	17
Zasebno varovanje	17
Prikaz ureditve po državah	21
Detektivska dejavnost	26
Prikaz ureditve po državah	27
Sklep	29
ZAKON O DETEKTIVSKI DEJAVNOSTI (ZDD-1) s komentarjem	33
Kazalo Zakona o detektivski dejavnost	35
ZAKON O ZASEBNEM VAROVANJU (ZZasV-1) s komentarjem	127
Kazalo Zakona o zasebnem varovanju	129
Literatura in viri	345
Stvarno kazalo	347
Priloge	351
Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti	353
Certifikat o detektivski licenci	362
Detektivska izkaznica	363
Detektivska značka	363
Pravilnik o izvajanju Zakona o zasebnem varovanju	365
Certifikat o licenci	381
Službena izkaznica – grafična podoba	382
Certifikat o soglasju	383

UVOD

Področje detektivske dejavnosti in zasebnega varovanja ima dolgo zgodovino. Leta 1833 je Eugène François Vidocq, francoski vojak, ustanovil prvo znano zasebno detektivsko agencijo (Le Bureau de Renseignements), ko je bil star 59 let.

Prvi znani ameriški detektiv je bil Allen Pinkerton. Detektiv je postal leta 1850, pred tem pa je delal za čikaško policijo. Najbolj je ostal v spominu, ker je preprečil umor predsednika Lincolna, ko je bil ta na poti na predsedniško inavguracijo.¹

V Sloveniji detektivska dejavnost in zasebno varovanje obstajata komaj nekaj več kot dve desetletji. Prvo normativno urejanje obeh področij sega v leto 1994.

Področje zasebnega varovanja je bilo celovito prilagojeno evropski zakonodaji z Zakonom o zasebnem varovanju iz leta 2003. Zakona (detektivski iz leta 1994 in o zasebnem varovanju iz leta 2003) sta bila večkrat novelirana (predvsem področje zasebnega varovanja, tudi pod vplivom odmevnih dogodkov, ko se je izkazalo, da je pomanjkljivo urejen institut odvzema licenc), zato sta postala nepregledna in nejasna, ponovno normativno urejanje pa so narekovale tudi spremembe v obeh dejavnostih.

Ministrstvo za notranje zadeve je že jeseni 2008 začelo pripravljati koncept strateških institucionalnih nadzornih in normativnih sprememb na področju zasebne varnosti v Sloveniji, kamor je bila vključena tudi detektivska dejavnost. K sodelovanju so bile povabljene družbe za zasebno varovanje, detektivi, strokovna interesna združenja, fakulteta za varnostne vede in strokovnjaki s tega področja, ki so podali pisne predloge za spremembe.

Na delavnici Izboljšanje sodelovanja med subjekti varovanja 10. in 11. februarja 2009 so sodelovali predstavniki zasebnega varovanja, detektivske dejavnosti, občinskega redarstva, policije, inšpektorata RS za notranje zadeve in ministrstva za notranje zadeve. Naslednji korak je bila izdelava analize SWOT na področju zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti, s katero so bile opredeljene prednosti, priložnosti, slabosti in nevarnosti zasebnega varstva.

¹ <[Http://www.privateinvestigators.com/history1.htm](http://www.privateinvestigators.com/history1.htm)>.

Na podlagi predlogov, pripomb in usklajevanj je projektna skupina pripravila Strategijo zasebnega varstva,² ki je izhodišče za pripravo strateških, institucionalnih, nadzornih in normativnih sprememb na področju razvoja zasebnega varstva. Navedena strategija je postavila osnovna izhodišča ureditve zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti, ki smo jih upoštevali pri pripravi obeh zakonov.

Strategija opredeljuje temeljne interese in cilje Republike Slovenije na področju zasebnega varstva:

- dosledno spoštovanje zakonitosti, spoštovanje človekovih pravic in svoboščin ter načel pravne države,
- sistemska urejenost področja zasebnega varstva,
- kakovostno izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje,
- učinkovit nadzor,
- razvoj dejavnosti zasebnega varovanja kot gospodarske panoge ob ustreznih državni regulaciji in nadzoru ter
- doseganje sinergijskih učinkov na področju varnosti ob pospešenih partnerskih odnosih med državnimi in zasebnimi varnostnimi mehanizmi.

Strategija postavlja temelje – bistvena izhodišča za: 1) sistemsko urejenost področja, 2) strokovno izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje ter 3) nadzor.

Nova zakon o detektivski dejavnosti (ZZD-1) in zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1) sta bila objavljena 13. marca 2011.³ Oba nova zakona sicer ne odstopata od ciljev in načel dosedanjih predpisov ter pomenita nadaljevanje dosedanje prakse. Prinašata spremembe pri opravljanju dejavnosti, saj po novem za gospodarske družbe in fizične osebe odpravljata nepotrebne administrativne ovire, hkrati pa bolj določno in natančno opredeljujeta pogoje za opravljanje dejavnosti. Odpravljene so nekatere nejasnosti in pomanjkljivosti, ki so se pokazale pri uporabi prej veljavnih zakonskih aktov in na katere je opozorila sodna praksa. Zakon o detektivski dejavnosti pomeni tudi **uskladitev s pravom EU**, saj detektivska dejavnost ni bila izločena iz direktive, ki ureja enotni notranji trg EU, kakor to velja za dejavnost zasebnega varovanja.

Pripravljavci obeh zakonov smo pri oblikovanju posameznih določb vedno tehtali med načelom varstva javnega interesa in svobodno gospodarsko pobudo, zato smo tudi odpravili nekatere administrativne ovire (potrebno število varnostnikov za pridobitev posamezne licence, izdaja certifikata namesto odločbe).

² Strategija zasebnega varstva, MNZ, 2010: <http://www.mnz.gov.si/si/teme_in_programi/strategija_razvoja_zasebnega_varstva/#c17612>.

³ Uradni list RS, št. 17/11 (veljati začela 26. marca 2011).

Načelo varstva javnega interesa je tako pomembno, da je navedeno že v 1. in 2. členu zakonov. Zakona posebej določata, da se dejavnost detektivske dejavnosti in zasebnega varovanja regulira v javnem interesu zaradi varovanja javnega reda, javne varnosti, varstva naročnikov, tretjih oseb in varnostnega osebja oziroma detektivov, ki neposredno opravljajo naloge zasebnega varovanja oziroma detektivske dejavnosti.

Bistvene novosti Zakona o detektivski dejavnosti (ZDD-1) so:

- natančneje so določeni pogoji za opravljanje detektivske dejavnosti;
- natančneje so določeni varnostni zadržki in varnostno preverjanje ter merila za odločanje o varnostnih zadržkih;
- določena je obveznost usposabljanja pred opravljanjem detektivskega izpita in možnost podelitve javnega pooblastila;
- razmejene so pristojnosti med detektivsko zbornico RS in ministrstvom, pristojnim za notranje zadeve;
- določeno je, da se detektivska dejavnost lahko izvaja le na podlagi sklenjene pogodbe in pooblastila stranke;
- opredeljena so delovna področja detektivov;
- taksativno so določena upravičenja, ki jih detektiv lahko uporablja pri svojem delu;
- določene so prepovedi in dolžnosti detektivov pri opravljanju detektivske dejavnosti;
- določene se obveznosti pri zavarovanju odgovornosti;
- natančneje so opredeljeni pogoji za prenehanje opravljanja detektivske dejavnosti, začasni, pogojni in trajni odvzem licence ter službene izkaznice;
- natančneje so določeni pogoji za opravljanje detektivske dejavnosti tujih detektivov;
- določene so naloge in status pristojnega organa (Detektivske zbornice RS);
- določeni so pogoji za ustanavljanje gospodarskih družb za opravljanje detektivske dejavnosti;
- določena sta inšpekcijski organ in njegova vloga pri nadzoru nad izvajanjem ZDD-1;
- določeno je prehodno oziroma prilagoditveno obdobje za uvajanje posameznih sprememb.

Bistvene novosti v novem zakonu o zasebnem varovanju (ZZasV-1) pa so:

- natančneje sta določena definicija in pojem zasebnega varovanja, posebej je opredeljen javni interes na področju zasebnega varovanja;

- posebej sta urejena pogodbeno varovanje (pridobitev licence) na trgu in možnost internega – lastnega varovanja;
- razmejene so medsebojne pristojnosti za opravljanje upravnih nalog pristojnega organa, strokovnih nalog reprezentativnega strokovnega interesnega združenja in možnost podelitve javnega pooblastila za opravljanje določenih upravnih nalog;
- določena so merila za ugotovitev reprezentativnosti na področju zasebnega varovanja. Minister za notranje zadeve z upravno odločbo ugotovi reprezentativni status strokovnega interesnega združenja, hkrati pa mu lahko podeli javno pooblastilo za opravljanje nekaterih upravnih nalog, ki jih opravlja za vse imetnike licenc;
- namesto odločbe o podelitvi licence se izda samo certifikat o licenci oziroma certifikat o soglasju za tujce;
- z zakonom je določena obvezna uporaba standardov na področju zasebnega varovanja; konkretni standardi bodo določeni s podzakonskim predpisom;
- natančneje so določeni varnostni zadržki in varnostno preverjanje povezanih oseb (lastniki, zakoniti zastopniki, člani uprave) in varnostnega osebja ter pogoji in merila za odločanje;
- bolj določno so opredeljene dejavnosti, nezdržljive z zasebnim varovanjem;
- natančneje so določeni pogoji za pridobitev licence in službene izkaznice za opravljanje dejavnosti zasebnega varovanja – odpravljene so bile skoraj vse minimalne kvote osebja (razen za varnostno-nadzorni center in obveznost varnostnega menedžerja);
- uvaja se nova licenca za varovanje prireditev v gostinskih lokalih;
- če na varovanem območju veljajo posebna pravila za zagotavljanje reda, je naročnik storitve dolžan zagotoviti, da so pred vstopom na varovano območje na vidnem mestu napis Varovanje in poleg njega napisana posebna pravila za zagotavljanje reda;
- imetnik licence ali naročnik storitve zasebnega varovanja varnostniku ne sme odrediti izvajanja ukrepov in nalog v nasprotju z določbami tega zakona ali uporabe drugih prisilnih sredstev, nevarnih predmetov ali živali kot prisilno sredstvo, katerih uporaba je s tem zakonom prepovedana;
- natančneje so opredeljeni pogoji za prenehanje, začasni, pogojni in trajni odvzem licence ter odvzem službene izkaznice;
- poleg obveznega usposabljanja in izpopolnjevanja pri nosilcih javnih pooblastil in obdobjega izpopolnjevanja ter preizkusa strokovne usposobljenosti vsakih pet let se uvaja obvezno interno izpopolnjevanje pri imetnikih licenc;

- v zakonu so določena načela uporabe in posamezni ukrepi varnostnika, predviden je dodaten ukrep – uporaba sredstev za vezanje in možnost uporabe drugih sredstev – plinskega razpršilca in službenih psov – kot neprisilno sredstvo;
- določen je postopek varstva pravic posameznika (tako imenovani pritožbeni postopek);
- določena so jasna pravila glede uporabe oznak, delovne obleke, opreme in vozil družb za zasebno varovanje ter varnostnega osebja – transparentno delo varnostnega osebja – označeni morajo biti z napisom Varovanje. Za dosedanje imetnike licenc je določeno prehodno obdobje pet let, v katerem morajo oznake na delovni obleki, opremi in vozilih uskladiti z določbami zakona;
- natančneje so določeni pogoji za opravljanje zasebnega varovanja in storitev oseb iz držav članic Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora, Švicarske konfederacije ali države, s katero je sklenjen mednarodni sporazum;
- določene so dejavnosti, za katere je treba obvezno organizirati službo varovanja v skladu s tem zakonom. Poleg tistih, ki se ukvarjajo z določenimi vrstami dejavnosti, ki so ključne za vzdrževanje ključnih družbenih funkcij, zdravja, varnosti, zaščite ter gospodarske in družbene blaginje ljudi, so določeni še organizatorji prireditve, ki morajo na podlagi zakona, ki ureja javna zbiranja, opravljati varovanje z varnostniki, in subjekti, ki na posameznem objektu neposredno poslujejo z gotovino in drugimi vrednostmi v protivrednosti najmanj 200.000 evrov. Med slednje spadajo banke, hranilnice, menjalnice, igralnice, igralni saloni, pošte in drugi subjekti, za katere je določeno prehodno obdobje petih let za uskladitev varovanja s tem zakonom. Podatki o organizatorju prireditve (naziv firme ali ime in priimek fizične osebe) in naslovu, kjer se izvaja varovanje, so javni in se objavijo na spletni strani ministrstva;
- nadzor poleg inšpekcije samo nad neposrednim delom varnostnega osebja (določeni člani) izvaja tudi policija, ki ima pristojnosti prekrškovnega organa; globe se lahko izrekajo v razponu, določenem z zakonom;
- določene so dodatne evidence, in sicer evidenca varnostnega osebja in evidenca pritožb pri imetniku licence.

Osnovno načelo, na katero neposredni izvajalci detektivske dejavnosti in zasebnega varovanja pogosto pozabljajo, je načelo zakonitosti, ki je eno najpomembnejših načel pravne države in je kot ustavna kategorija opredeljeno v 120. in 153. členu Ustave RS. To načelo na področju detektivske dejavnosti in zasebnega varovanja določa, da morajo detektivi in varnostno osebje opravljati svojo dejavnost samo na podlagi zakona in predpisov, ki so izdani na njegovi podlagi, ter na način, ki ga določa zakon. Vezanost na zakon je pri opravljanju detektivske dejavnosti in zasebnega varovanja *conditio sine qua non*, saj se s tem zagotavljajo svoboda gibanja,

nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti ter njegove zasebnosti in osebnostnih pravic. To tudi pomeni, da pri opravljanju detektivske dejavnosti in zasebnega varovanja ne velja splošna svoboda ravnanja, po kateri je v pravni državi človeku dovoljeno vse, kar ni prepovedano. Tako med detektivi kot v zasebnem varovanju velja načelo, da je pri opravljanju dejavnosti izrecno prepovedano vse, kar ni dovoljeno, in ne obrnjeno.

Komentar zakonov je namenjen zlasti zasebnim detektivom, družbam za zasebno varovanje, zaposlenim na Detektivski zbornici RS in Zbornici za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, pa tudi sodnikom, odvetnikom, notarjem, pravobranilcem, tožilcem, študentom in predavateljem na višji policijski šoli ter različnih fakultetah, zaposlenim na različnih ministrstvih in upravnih enotah ter zaposlenim v večjih gospodarskih družbah, predvsem tistih, ki so kot zavezanci navedeni v prilogi Uredbe o obveznem organiziranju službe varovanja, pa tudi organizatorjem usposabljanj s podeljenim javnim pooblastilom ter predavateljem, ki usposablajo detektive in varnostno osebje.

KAZALO

ZAKONA O DETEKTIVSKI DEJAVNOSTI

I. SPLOŠNE DOLOČBE	39
Vsebina zakona (1. člen)	39
Pojem detektivske dejavnosti (2. člen)	40
Oblika dela detektivov (3. člen)	42
Opravljanje detektivske prakse in pripravništva (4. člen)	44
Zavarovanje odgovornosti (5. člen)	45
II. DETEKTIVSKA ZBORNICA REPUBLIKE SLOVENIJE	48
Zbornica (6. člen)	48
Naloge pristojnega organa (7. člen)	50
Nadzor in odvzem javnega pooblastila (8. člen)	52
Disciplinska odgovornost detektivov (9. člen)	54
III. POGOJI ZA OPRAVLJANJE DETEKTIVSKE DEJAVNOSTI ..	55
Licenca in detektivska izkaznica (10. člen)	55
Postopek za pridobitev licence (11. člen)	57
Pogoji za pridobitev licence (12. člen)	58
Varnostno preverjanje (13. člen)	60
Varnostni zadržki (14. člen)	62
IV. PRENEHANJE VELJAVNOSTI IN ODVZEM LICENCE	66
Prenehanje licence (15. člen)	66
Ukrepi pristojnega organa (16. člen)	66
Trajni odvzem licence (17. člen)	68
Začasni odvzem licence (18. člen)	71
Pogojni odvzem licence (19. člen)	72
Prepoved opravljanja čezmejne dejavnosti (20. člen)	74
Vrnitev certifikata o licenci in detektivske izkaznice (21. člen)	75
V. USPOSABLJANJE IN DETEKTIVSKI IZPIT	76
Strokovno usposabljanje in opravljanje detektivskega izpita (22. člen)	76
Podelitev javnega pooblastila (23. člen)	77

	Obdobno usposabljanje (24. člen)	79
VI.	PRAVICE IN DOLŽNOSTI DETEKTIVA	80
	Pooblastilo za opravljanje detektivske dejavnosti (25. člen)	80
	Detektivovo delovno področje (26. člen)	82
	Upravičenja (27. člen)	85
	Zbiranje podatkov od oseb ali iz javno dostopnih virov (28. člen)	87
	Pridobivanje podatkov iz evidenc (29. člen)	88
	Osebna zaznava (30. člen)	90
	Uporaba tehničnih sredstev (31. člen)	90
	Prepovedi (32. člen)	95
	Dolžnosti in varovanje tajnosti (33. člen)	97
VII.	OPRAVLJANJE DETEKTIVSKE DEJAVNOSTI IN STORITVE TUJIH DETEKTIVOV	100
	Pogoji za opravljanje detektivske dejavnosti tujih detektivov (34. člen)	100
	Priznavanje poklicnih kvalifikacij, pridobljenih v tujini (35. člen)	103
	Opravljanje detektivske dejavnosti za državljane tretjih držav (36. člen)	105
	Zavrnitev in odvzem soglasja (37. člen)	105
VIII.	NADZOR	107
	Inšpekcijski nadzor (38. člen)	107
	Inšpekcijski ukrepi (39. člen)	110
	Zaseg predmetov in dokumentacije (40. člen)	112
IX.	EVIDENCE	113
	Evidence pristojnega organa (41. člen)	113
	Evidenca detektivov, ki opravljajo detektivsko dejavnost (42. člen)	113
	Evidenca obdobjnih usposabljanj (43. člen)	114
	Dostop do podatkov (44. člen)	115
	Evidence detektiva (45. člen)	115
	Hramba podatkov (46. člen)	116
	Elektronsko vodenje evidenc (47. člen)	117
	Vpogled v detektivove evidence (48. člen)	117
	Pridobivanje in uporaba podatkov (49. člen)	119
X.	KAZENSKÉ DOLOČBE (50. člen)	120

XI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE	122
Veljavnost izkaznic in licenc (51. člen).....	122
Uskladitev prepisov (52. člen).....	122
Prehodne določbe (53. člen)	124
Prenehanje veljavnosti predpisov (54. člen)	124
(55. člen)	125

ZAKON O DETEKTIVSKI DEJAVNOSTI (ZDD-1)²⁴ s komentarjem

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen (vsebina zakona)

(1) Ta zakon določa pogoje, upravičenja in obveznosti posameznikov, pravnih oseb in samostojnih podjetnikov posameznikov (v nadaljnjem besedilu: fizična oseba) za opravljanje detektivske dejavnosti.

(2) Ta zakon določa splošna pravila, ki urejajo izvajanje pravice do svobode ustanavljanja in prostega čezmejnega opravljanja storitev v skladu z Direktivo 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu (UL L, št. 376 z dne 27. 12. 2006, str. 36, v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2006/123/ES).

Komentar

1. Zakon o detektivski dejavnosti ureja pogoje, upravičenja in obveznosti posameznikov, pravnih oseb in samostojnih podjetnikov posameznikov za opravljanje detektivske dejavnosti. Temeljni cilj zakona je torej nadgraditi uveljavljeni model ter pozornost nameniti pogojem za opravljanje detektivske dejavnosti. Zato sta do sega tega cilja opredeljena pojem detektivske dejavnosti in področje njegovega urejanja. Detektivi imajo poseben, z zakonom urejen položaj, zato sami ne morejo presojati, kaj je pri opravljanju detektivske dejavnosti dovoljeno in kaj ne. **Načelo zakonitosti** je tako tudi na tem področju eno vodilnih načel pravne države, kajti opravljanje detektivske dejavnosti lahko pomeni tudi poseg v človekovo zasebnost oziroma njegove pravice in svoboščine.

ZDD-1 je organizacijski zakon, ki ureja definicijo in pojem detektivske dejavnosti ter določa pogoje za opravljanje te dejavnosti v Republiki Sloveniji.

2. V zakon je implementirana Direktiva 2006/123/ES²⁵ Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah o notranjem trgu (v nadaljevanju: Direktiva 2006/123/ES).²⁶ Cilj Direktive 2006/123/ES je napredek v smeri uresni-

²⁴ Uradni list RS, št. 17/11.

²⁵ <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:376:0036:0068:SL:PDF>>.

²⁶ Uradni list EU, L 376, z dne 27. 12. 2006, str. 36.

čevanja notranjega trga na področju storitev, tako da bodo ponudniki in prejemniki storitev lažje deležni koristi iz temeljnih svoboščin, glede svobode ustanavljanja in svobode čezmejnega opravljanja storitev. Poleg tega z zagotavljanjem upravne poenostavitve in odpravljanjem ovir za storitvene dejavnosti podpira tudi boljše pravno ureditev. Usklajevanje nacionalnih zakonodajnih ureditev prispeva k visoki stopnji pravne povezanosti na ravni Skupnosti in visoko stopnjo zaščite ciljev splošnega pomena. Direktiva se uporablja za širok obseg storitvenih dejavnosti. Njene določbe v veliki meri temeljijo na sodni praksi Sodišča EU glede svobode ustanavljanja in prostega pretoka storitev ter dopolnjujejo obstoječe instrumente Skupnosti, ki se še naprej v celoti uporabljajo. Detektivska dejavnost je bila prepoznana kot dejavnost, ki jo je treba uskladiti na ravni Skupnosti, zaradi česar se Direktiva 2006/123/ES s tem zakonom prenaša v pravni red Republike Slovenije. Pri tem je treba omeniti dva vidika, zakonodajni in praktični. Zakonodajni pomeni spremembo področne zakonodaje, ki ureja storitve, in pripravo horizontalnega zakona o prostem opravljanju storitev. Praktični vidik pa pomeni vzpostavitev enotne kontaktne točke (EKT) za elektronsko poslovanje ponudnikov storitev s pristojnimi organi, kar je najzahtevnejši del prenosa direktive, ter vzpostavitev informacijskega sistema za notranji trg IMI (*Internal Market Information System*), ki bo omogočal upravno sodelovanje držav članic EU.

Pred tem so bili opravljeni pregled nacionalne zakonodaje na vseh ravneh, identifikacija obstoječih zahtev za opravljanje storitev, njihova ocena in utemeljitev oziroma sprememba/odstranitev, ki je bistvena za ustrezen prenos direktive v slovenski pravni red (prilagoditev področnih predpisov) kot tudi za vzpostavitev EKT, ki bo ključno orodje za pridobitev potrebnih informacij in izvedbo vseh formalnosti v zvezi z opravljanjem storitev v Republiki Sloveniji.

2. člen **(pojem detektivske dejavnosti)**

(1) Detektivska dejavnost je zbiranje, obdelava, posredovanje podatkov in informacij ter svetovanje na področju preprečevanja kaznivih ravnanj, ki ga za naročnikove potrebe opravlja po tem zakonu detektiv, ki ima izdano licenco in izpolnjuje pogoje v skladu s tem zakonom.

(2) Detektivska dejavnost je regulirana gospodarska dejavnost, namenjena naročnikom detektivskih storitev, ki jo Republika Slovenija regulira zaradi varovanja javnega reda, javne varnosti, osebne varnosti in dostojanstva naročnikov, tretjih oseb in detektiva, ki neposredno opravlja dejavnost.

Komentar

1. Prvi odstavek podaja definicijo in obseg detektivske dejavnosti, ki je v primerjavi s prejšnjim zakonom dopolnjena z navedbo, da detektivi lahko opravljajo naloge na področju preprečevanja kaznivih ravnanj. Vendar pa lahko rečemo, da gre bolj za nomotehnično kot vsebinsko dopolnitev, saj je bilo to upravičenje detektivov navedeno v tretjem odstavku 9. člena Zakona o detektivski dejavnosti²⁷ (ZDD). Detektivska dejavnost je zbiranje, posredovanje in obdelava informacij, pridobljenih v skladu s pravicami, ki jih daje detektivom ta zakon. Gre za posebno gospodarsko storitev – zbiranje in posredovanje informacij na področju, ki jih zakon točno določa, seveda ob upoštevanju Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1).²⁸ Osebnih podatki se lahko obdelujejo le, če obdelavo osebnih podatkov in osebne podatke, ki se obdelujejo, določa zakon ali če je za obdelavo določenih osebnih podatkov podana posameznikova osebna privolitve. Namen obdelave osebnih podatkov mora biti določen v zakonu, v primeru obdelave na podlagi posameznikove osebne privolitve pa mora biti posameznik o namenu prej pisno ali kako drugače ustrezno seznanjen.

Drugi pomemben segment detektivske dejavnosti spada na področje preventivne dejavnosti, saj detektiv stranki lahko podaja nasvete glede načina preprečevanja kaznivih ravnanj. V navedeni sklop lahko uvrstimo svetovanje tako pred klasičnimi kaznivimi dejanji (na primer tatvinami, vlomi, goljufijami), lahko pa tudi bolj sofisticirana področja preprečevanja kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete ali informacijske varnosti. Seveda lahko navedeno svetovanje zajema celoto ukrepov, ki jih je na podlagi analize poslovnih procesov in ocene tveganja treba izvesti, da bi se posamezna gospodarska družba izognila ali vsaj zmanjšala nekatera tveganja, ko pride do izvršitve kaznivih dejanj. Vsebina detektivovega dela se pri tem lahko prekriva z nalogami zasebnega varovanja, saj praviloma tudi družbe za zasebno varovanje na podlagi ocene tveganja izdelajo načrt varovanja ter se nato dogovorijo za obseg in način varovanja z naročnikom.

2. Pri detektivski dejavnosti govorimo o regulirani gospodarski dejavnosti, ki se kot taka ponuja na trgu. Dejavnost se regulira v javnem interesu zaradi varovanja javnega reda, javne varnosti, osebne varnosti in dostojanstva naročnikov, tretjih oseb in detektiva, ki neposredno opravlja dejavnost. S tem namenom so v zakonu določeni pogoji in posamezne določbe, ki ustrezajo tem merilom. Detektivi s svojim delom ne smejo povzročati situacij, zaradi katerih bi bili ogroženi javni red in javna varnost, naročniki ali tretje osebe. Če povzamemo: regulacija dejavnosti je potrebna zaradi zagotavljanja varstva človekovih pravic in svoboščin, v katere lahko poseže detektiv z uporabo upravičenj, ki jih ima po tem zakonu.

²⁷ Uradni list RS, št. 96/07, ZDD – UPB3.

²⁸ Uradni list RS, št. 94/07.

V Republiki Sloveniji so človekove pravice opredeljene z Ustavo Republike Slovenije (Ustava RS).²⁹ Zelo obsežne in izčrpne so določbe, ki zagotavljajo temeljne pravice in svoboščine posameznika v kazenskem postopku ter v drugih postopkih pred državnimi organi. Ureditev človekovih pravic in temeljnih svoboščin se v primerjavi z drugimi določbami Ustave RS razlikuje po tem, da se človekove pravice in svoboščine uresničujejo neposredno na podlagi ustavnih določb. Uresničevanje človekovih pravic in svoboščin vsebuje na eni strani ustavno prepoved zakonodajalcu, da z zakonom omejuje pravice in svoboščine, na drugi strani pa daje posameznikom najmočnejšo pravno varstvo – jamstvo pri uveljavljanju teh pravic. To je tudi »garancija«, ki je posamezniku dana, da se za varstvo svojih pravic lahko neposredno sklicuje na ustavo. Zato je z Ustavo RS zagotovljeno spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva tako v kazenskem kot v vseh drugih pravnih postopkih. Prepovedano je vsakršno nasilje nad osebami, ki jim je prostost kakor koli omejena, ter izsiljevanje priznanj in izjav, kar opredeljuje 21. člen Ustave RS in se posebno lahko zlorablja pri opravljanju detektivske dejavnosti. Poleg Ustave RS je treba pri varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin upoštevati še mednarodne konvencije in sporazume. Evropska unija si prizadeva za zvišanje zaščite temeljnih pravic ob upoštevanju sprememb v družbi, socialnega napredka, znanstvenega in tehnološkega razvoja ter njihovo večjo prepoznavnost.

Varnostnemu osebju in detektivom je pri opravljanju nalog dejavnosti zasebnega varovanja oziroma detektivske dejavnosti prepovedano vse, kar v zakonu ni izrecno dovoljeno. Ravnanja morajo biti vedno v sorazmerju z zadanim ciljem.

3. člen **(oblika dela detektivov)**

(1) Detektivsko dejavnost lahko detektiv oziroma detektivka (v nadaljnjem besedilu: detektiv) opravlja samostojno kot svoboden poklic.

(2) Detektivsko dejavnost lahko opravlja pravna ali fizična oseba, ki ima:

- kot poslovni subjekt v Poslovnem registru Slovenije vpisano detektivsko dejavnost;**
- v delovnem razmerju detektiva in**
- zavarovano odgovornost za škodo.**

²⁹ Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00 in 24/03 in 69/04.

(3) Detektiv s pridobljeno licenco se vpiše v evidenco detektivov, ki opravljajo detektivsko dejavnost. Glede vpisa v evidenco se uporabljajo pravila pristojnega organa, ki ureja in vodi evidenco.

Komentar

1. Detektivsko dejavnost lahko, če izpolnjuje pogoje iz tega zakona, opravlja, ponuja ter v okviru nje svetuje detektiv, ki to dejavnost opravlja samostojno kot svoboden poklic, in pravna ali fizična oseba, ki ima registrirano dejavnost v skladu s standardno klasifikacijo dejavnosti (SKD), to je poizvedovalna dejavnost (šifra veljavne SKD 80.300). Gre za komercialno dejavnost, s katero izvajalec na podlagi pogodbenega odnosa z naročnikom opravlja, ponuja ali svetuje v zvezi z zbiranjem, obdelavo, posredovanjem podatkov in informacij ter svetovanjem na področju preprečevanja kaznivih ravnanj. Pravica do ukvarjanja z detektivsko dejavnostjo je vezana na detektive, ki samostojno, kot svoboden poklic opravljajo to dejavnost. Pravica opravljanja detektivske dejavnosti kot svobodnega poklica izhaja že iz starega zakona.

2. Ne glede na to pa se lahko z detektivsko dejavnostjo ukvarjajo tudi pravne ali fizične osebe, ki opravljajo dejavnost in so vpisane v Poslovni register Slovenije, vendar le če imajo v register vpisano poizvedovalno dejavnost, poleg tega morajo izpolnjevati dva ključna pogoja: imeti morajo zavarovanje odgovornosti za škodo (5. člen ZDD-1) in na podlagi pogodbe o zaposlitvi zaposlenega detektiva, ki izpolnjuje vse pogoje po tem zakonu oziroma ima licenco za opravljanje detektivske dejavnosti. S tem se zagotavlja pravica do opravljanja detektivske dejavnosti v vseh oblikah gospodarskih družb in fizičnih oseb, ki opravljajo dejavnost. Tako lahko vse gospodarske družbe in samostojni podjetniki posamezniki, ki izpolnjujejo te zakonske pogoje, opravljajo detektivsko dejavnost.

Glede opravljanja detektivske dejavnosti družb za zasebno varovanje glej komentar k 18. členu ZZasV-1.

3. Zaradi transparentnega delovanja, zagotavljanja javnega interesa in preprečevanja zlorab se detektivi obvezno združujejo v Detektivsko zbornico Republike Slovenije (DezRS) in vpišejo v evidenco detektivov.

Če detektiv ne opravlja dejavnosti v statusni obliki iz 3. člena tega zakona, je predpisana sankcija od 400 do 1200 evrov za detektiva, od 3000 do 5000 evrov je kazen za prekršek pravne ali fizične osebe, s 400 do 1200 evri pa se kaznuje odgovorna oseba pravne ali fizične osebe.

4. člen (opravljanje detektivske prakse in pripravništva)

Osebe, ki opravljajo pripravništvo, osebe na praksi ali vajenci lahko opravljajo delo samo pod stalnim neposrednim nadzorom detektiva (mentorja) in nimajo pravice samostojno izvajati detektivske dejavnosti. Pred nastopom dela morajo biti varnostno preverjeni.

Komentar

Navedeni člen je novost v zakonu, ki je bila uvedena na pobudo detektivov, saj so imeli v praksi težave pri zaposlovanju pripravnikov in vajencev, predvsem pri razmejitvi, katere naloge in pod katerimi pogoji lahko opravljajo vajenci in pripravniki. Zakon o delovnih razmerjih³⁰ (ZDR) v 120. členu opredeljuje pojem pripravništva, v 214. členu pa pojem vajeništva. Pogodba o zaposlitvi s pripravnikom se sklene z namenom, da se oseba usposobi za samostojno opravljanje dela v delovnem razmerju. Z varnostnim preverjanjem pred nastopom dela oziroma sklenitvijo pogodbe se zagotavlja, da se z detektivsko dejavnostjo, z zbranimi informacijami in podatki ne bodo seznanjale osebe, ki bi lahko zbrane podatke in informacije zlorabile. Varnostno preverjanje na podlagi vloge opravi ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

Podobne težave so se v praksi pojavljale tudi na področju zasebnega varovanja, saj so nekatere družbe zaradi nižanja stroškov opravljale varovanje s pripravniki brez neposrednega nadzora usposobljenih varnostnikov. Tako v zakon o zasebnem varovanju kot v zakon o detektivski dejavnosti je zakonodajalec zaradi jasnosti zapisal pogoje za opravljanje pripravništva oseb na praksi in vajencev.

S tem je v ZDD-1 predpisana tudi možnost opravljanja detektivske prakse in pripravništva, to pa predvsem zaradi zagotavljanja varstva osebnih podatkov in morebitnih zlorab pri opravljanju detektivske dejavnosti. Osebe na praksi in pripravništvu ne smejo samostojno izvajati nalog, ki jih lahko izvaja detektiv po tem zakonu. Praksa in pripravništvo se opravljata vseskozi neposredno pod nadzorom detektiva (mentorja), da ne bi prihajalo do zlorab pri opravljanju dejavnosti in izvajanju upravičenj, ki jih ima detektiv po tem zakonu ter s tem neposredno posega v človekove pravice in temeljne svoboščine.

Če detektiv opusti dolžnost nadzora nad opravljanjem pripravništva oseb na praksi ali vajencev iz 4. člena tega zakona, je predpisana sankcija od 400 do 1200 evrov za detektiva, s 3000 do 5000 evri se kaznuje za prekršek pravna ali fizična oseba, s 400 do 1200 evri pa odgovorna oseba pravne ali fizične osebe.

³⁰ Uradni list RS, št. 42/02 in spremembe.

5. člen **(zavarovanje odgovornosti)**

(1) Pravna ali fizična oseba mora imeti pred opravljanjem detektivske dejavnosti in ves čas opravljanja detektivske dejavnosti zavarovano odgovornost za škodo, ki bi utegnila nastati stranki ali tretjim osebam in izvira iz opravljanja detektivske dejavnosti.

(2) Višina zavarovalne vsote se v skladu s predpisi, ki urejajo zavarovalništvo, za posamezen zavarovalni primer ali za vse zavarovalne primere v zavarovalnem letu dogovori med zavarovalnico in pravno ali fizično osebo, ki opravlja detektivsko dejavnost.

(3) Višina zavarovalne vsote ne sme biti nižja od 42.000 eurov za posamezen zavarovalni primer oziroma 84.000 eurov za vse zavarovalne primere v zavarovalnem letu.

(4) Zavarovanje iz prvega odstavka tega člena mora kriti odgovornost za ravnanje vseh oseb, ki opravljajo detektivsko dejavnost.

Komentar

1. Gre za novost, ki omogoča izplačilo primerne odškodnine v primeru nezakonitih ravnanj in posegov v človekove pravice.

V ZDD-1 je detektivom dana pravica do uporabe določenih pravic in dolžnosti, saj si je nemogoče predstavljati opravljanje nalog detektivske dejavnosti brez njih. Po vsebini se pravice in dolžnosti lahko razume kot neko vrsto posebnih pooblastil. Med pravice in dolžnosti detektivov spadajo posamezna upravičenja, da v primerih, določenih z zakonom, in na način, ki je določen v zakonu, zbirajo informacije in dokaze proti posameznim osebam. Neposredna uporaba upravičenj tako ni prepuščena zgolj detektivovi prosti presoji, kaj je dovoljeno in kaj ne, saj njihova uporaba *a priori* pomeni poseg v človekove pravice in svoboščine.

Če detektiv nepravilno ali nestrokovno uporabi določeno upravičenje, bo za tako ravnanje lahko tudi kazensko odgovoren. Kaznivost temelji predvsem na dejstvu, da je bodisi zlorabil bodisi prekoračil svoje pravice in dolžnosti ter s tem storil kaznivo dejanje. Če bo detektiv nezakonito uporabil svoje pravice in dolžnosti, bodo torej lahko podani razlogi za sum, da je storil kaznivo dejanje. Vsakršno kaznivo dejanje, ki je bilo storjeno zaradi nezakonite uporabe upravičenj, večina ljudi podzavestno doživlja kot kazen. Podzavestno doživljanje kazni pa lahko sproži tudi najrazličnejše čustvene odzive (osebna prizadetost in globoka depresija), to pa je lahko že razlog za odškodninsko odgovornost detektiva, ki pa ni vezana samo na storitev kaznivega dejanja.